

حکومەتی هەریمی کوردستان - عێراق
 وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوهی
 زانستی
 زانکۆی سه‌لاحه‌دین

پێناسە ی وانه

(تیۆره‌کانی فیربوون و فیرکردن / ماستەر -بهشی باخچه‌ی مندالان و زانستی
 گشتی بۆ سالی خویندنی 2023-2024)

زانباری گشتی			
تیۆری	جۆر	تیۆره‌کانی فیر بوون و فیرکردن	ناونیشان
6 یه‌که	یه‌که‌ی ECTS		کۆد
سمسته‌ری یه‌که‌م	وه‌رز (سمسته‌ر)	ماسته‌ر	ناست
په‌روه‌ده‌ی بنه‌ره‌تی	فاکه‌ئتی	باخچه‌ی مندالان	به‌ش
Salwa.ameen@su.edu.krd	نیمه‌یل	ب.د. سلوی احمد امین	مامۆستای بابته
دکتۆرا	بروانامه	بروفیسۆری	نازناوی زانستی
	نیمه‌یل		چاودیر
	نیمه‌یل		هه‌لسه‌نگینه‌ر
			ریکه‌وتی په‌سه‌ند کردن

وانه په‌یوه‌ندی داره‌کان	
مه‌رجی پێشه‌کی	ده‌رونزانی په‌روه‌ده‌یی
هاو په‌یوه‌ست	په‌وانه‌و هه‌لسه‌نگاندن

نامانجه‌کان، ده‌ره‌نجامه‌کانی فیربوون، ناوهرۆکه دیارخه‌ره‌کان	
نامانجه‌کان وانه‌که	<p>1- گه‌یشتن به بنهماو شیوازه‌کان و تیۆره‌کان باشت‌ترین فیربوون که له کرداری هه‌لوسته‌کانی فیربوونی جۆراو جۆر دیار ده‌که‌ویت .</p> <p>2- یارمه‌تی پسه‌پۆران و توێژه‌ران ده‌دات له بوا‌ری سایکۆلۆژیای فیربوون</p>

<p>2- گه‌یشتن به راده‌ی پیشبینی کردنی ئەو مەرجانە‌ی که ئامانجەکانی کرداری فیروبوون بەدی عملیە التعلّم.</p> <p>3- نۆی کردن و راست کردنه‌وه‌ی شیوازو کرداری مامۆستایان ،هەر تیۆره‌کی فیڕکردنه له وانه‌ووتنه‌وه هه‌ولده‌دات بۆ وه‌لامدانه‌وه‌ی چه‌ند پرسیاریک :-</p> <p>بۆچی وانه‌ووتنه‌وه؟ په‌یوه‌ندی به ئامانجەکان هه‌یه</p> <p>چۆن وانه‌ده‌گوتریت ؟ په‌یوه‌ندی به وانه‌ووتنه‌وه هه‌یه</p> <p>چ بابەتیک ده‌خوینری ؟ په‌یوه‌ندی به ناوه‌رۆکی بابەتەکه هه‌یه</p> <p>ده‌رئه‌نجامی فیروبوون چیه ؟ په‌یوه‌ندی به هه‌لسه‌نگاندن هه‌یه</p>	
<p>شاره‌زابوونی قوتابیان به ناساندنی مانای تیۆر گرنگی جوۆره‌کانی تیۆری فیروبوون و فیڕکردن و ئامانجی ده‌روونزانی په‌روه‌ده‌یی و ئامانجی وابه‌ته‌کانی وه‌روه‌ها ئاشناکردنی قوتابیان له په‌یوه‌ندی ئەم زانسته به لقه‌کانی تری ده‌روونزانی. ئاشناکردنی قوتابیان به رۆلی ئامانجه په‌روه‌ردییه‌کان و چونیه‌تی داراشتنی ئامانجه‌کانی وانه‌وتنه‌وه له پرۆسه‌ی په‌روه‌رده فیڕکردندا.</p> <p>زانینی قوتابیان له‌مانای فیروبوون و فاکتیره کاریگه‌ره‌کانی سه‌ر پرۆسه‌ی فیروبوون ومه‌رجه‌کانی فیروبوون و چه‌مک بۆچونه‌کان ده‌رباری فیروبوون جیاوازی نیوان فیروبوون و فیڕکردن. ئاشناکردنی قوتابیان به‌تیۆره‌کانی فیروبوون. هه‌روه‌ها چونیه‌تی پراکتیزه‌کردنی ئەم تیۆرانه له‌بۆاری په‌روه‌رده و فیڕکردندا هه‌روه‌ها پۆلینکردنی تیۆره‌کانی فیروبوون.</p> <p>شاره‌زابوونی قوتابی سه‌باره‌ت به کردار و توانا ئەه‌قلییه‌کانی پرۆسه‌ی فیروبوون وتیگه‌یشتنیان ده‌رباری وابه‌ته‌کانی درککردن و ئاگای و بیره‌اتنه‌وه بیرچونه‌وه و بیرکردنه‌وه . زانینی قوتابی له‌باره‌ی وابه‌ته‌ گرنگی یارمه‌تیده‌رکان له پرۆسه‌ی فیروبوون وه‌ک جیاوازی تاکه‌که‌سی و زیره‌کی .</p>	<p>ده‌رئه‌نجامه‌کانی فیروبوون</p>
<p>تیۆر، تیۆره‌کانی فیروبوون ، تیۆره‌کانی فیڕکردن ، ورژینه‌ر ، وه‌لامدانه‌وه، فیروبوونی مه‌رجی ، ره‌فتار، سزا و پاداشت ، فیدباک ، هاوپه‌یوه‌ست بوون ، زیره‌کی ، پالنه‌ر، درک پیکردن، قوتابخانه ره‌فتاری " قوتابخانه کۆمه‌لایه‌تیه‌کان ، یاسای فیروبوون ، سه‌رنجدان ، لاسایی کردنه‌وه، تاقیگه ، هه‌لچوون ، گریمان</p>	<p>ناوه‌رۆکه دیارخه‌ره‌کان</p>

- مامۆستای بابەت پشت بە چەند شیوازیك دەبەستیت له جی بەجی کردنی کرداری وانەووتنەو هکە ی
- 1- ریگە ی محازەرە
  - 2- ریگە ی پرسیارو وەلام
  - 3- خستنه رووی
  - 3- ئەزموونەکان بە کورتە فدیو لەسەر تاقیکردنەو هکانی زانیان
  - 4- بەکارهینانی داتا شۆ بۆ خستنه رووی بابەتەکان بەرنامە ی پاوەر پوینت

پیشکەش کردن			
تیۆرەکانی فیرکردن فیربوون (3 کات) له هەفتەیک ،رۆژانی یەکشەمە کات ژمیر 12 تا کو 3			وانە (ک\ه)
فیرکاری (ک\ه)	کرداری (ک\ه)		تاقیگە (ک\ه)
			SSWL (ک\ا)
			USSWL (ک\ا)
45 کات زمیر بۆ سمستەری یەکەم			کۆی گشتی راسپاردەکان (ک\ا)
* ک = کاتژمیر ، ه = هەفتە و = وەرژ (سمستەر)			

هەڵسەنگاندن			
دەرەنجامە پەيوەندیدارەکانی فیربوون	هەفتە ی دیاری کراو	دابەشبوونی نمرەکان	نەرکەکان
			کویزەکان
مەبەست فیرکردنی قوتابیان چۆنیەتی گەران لەدوا سەرچاوەکان و ناساندنی هەنگاوەکانی تویژینەو ی زانستی	هەفتە ی 12	تویژنەو ی کورتکراو ه (20) نمرە	نەرکە راسپیردراو هکان
	هەر هەفتەو قوتابیهك به نەركی سیمنا رەکە هەلدەستی	سیمنا رو راپۆرتی قوتابیان 20 نمرە	
			پروژه\ تاقیگە
	هەفتە ی 10	10 نمرە	تاقیکردنەو ی نیو ی وەرژ
		50 نمرە + 50 = 100	تاقیکردنەو ی کۆتایی
		100 نمرە	کۆی گشتی

سه‌رچاوه‌كان

1. الحمداني ، موفق واخرون (1989) ، قراءات في نظريات التعلم ، الطبعة الاولى ، دار الشؤون الثقافية العامة (بغداد -العراق).
  2. القاطامي،يوسف و قطامي ، نايفة (2000) ، سيكولوجية التعلم الصفي ، دار الشروق للنشر و التوزيع ،(عمان -الاردن) .
  - 3- ابو حويج،مروان وابو مغلي ، سمير (2004)، المدخل الى علم النفس التربوي ،الطبعة الرابعة، دار اليازوري العلمية للنشر والتوزيع (عمان -الاردن) .
  - 4- كراهية،مارسيل (2007) علم النفس التربوي ترجمة رباب العابد ، الطبعة الاولى ، مجد المؤسسات الجامعية للدراسات والنشر والتوزيع .
  - 5- الزغول، عماد عبدالرحيم (2012) : مبادئ علم النفس التربوي، الطبعة الثانية، دار الكتاب الجامعي، العين -دولة الإمارات العربية المتحدة.
  - 6- أبو جادو، صالح محمد (2014) : علم النفس التربوي ، الطبعة الحادي عشر، دار المسيرة للنشر والتوزيع والطباعة، عمان -الأردن.
  - 7- المشيخي، غالب محمد (2014) : أساسيات علم النفس، الطبعة الثالثة، دار المسيرة للنشر والتوزيع والطباعة، عمان -الأردن.
- دخل الله ، أيوب (2015) : التعلم ونظرياته ، الطبعة الأولى، دار الكتب العلمية، بيروت - لبنان.

به‌رنامه‌ی خویندنی هه‌فتانه

هه‌فته‌كان	بابه‌ته‌كان	پێناسه‌یه‌کی كورت
1هـ	<p>- ناساندن قوتابیان به كۆرس بوکی بابته‌تی كۆرسی یه‌كه‌م ، وه‌باس له‌ دابه‌ش كردنی ته‌وه‌ره‌كانی بابته‌ت، وخستنه‌ رووی سه‌رچاوه‌كانی زانستی .</p> <p>-راسپاردنی قوتابیان به‌ ئه‌ركه‌كانی كۆرس له‌ بابته‌تی تیۆره‌كانی فیربوون و فیرکردن .</p> <p>-خستنه‌ رووی هه‌ندیک چالاکی پۆل به‌ ریگه‌ی فیدیوی فیرکاری .</p> <p>-راسپاردنی هه‌ر قوتابییه‌ک به‌ (50) چه‌مکی په‌روه‌رده‌ی وده‌رونی .</p>	<p>مه‌به‌ست له‌ فیربوون کۆمه‌له‌ تیۆریکه‌ له‌ سه‌دی بیسته‌م دانراوه‌ له‌ لایه‌ن هه‌ندیک قوتابخانهي فلسه‌فی ،که‌ بابته‌خی به‌ رافه‌کردنی و تیگه‌یشته‌نی دیارده‌ی فیر بوون له‌ روانگه‌ی قوتابخانه‌ فلسه‌فیه‌کان هه‌ر یه‌ک به‌ جیا ، هه‌روه‌ها ئه‌م تیۆرانه‌ هه‌تا سه‌رده‌می ئیستا لیکولینه‌وه‌ وره‌خه‌ لی ده‌گیریت به‌ مه‌به‌ستی په‌ره‌پیدانی زیاتر.</p>

	<p>-چۆنیهتی نوسینی سه رچاوه له راپۆرت وتویژینهوه - ئاراسته و رینمایی کردنیان به پاهند بوون به کاتی وانهی ههفتانه و</p>	
<p>سایکۆلۆژیای فیربوون :دهرونزانیه که له فیربوون دهکۆلیتهوه بهشیوهییکه تاییهتی و توانای مرۆف له گهشهپیدانی ئاراسته نوییهکان زانست و زانیاریهکان یۆ وهرگرتنی کاراماییهکان و دهرخستنی توانای تاک له داهینان وهک کارامایه کهسایهتییهکان و معریفیهکان ، وه شارهزابوون توانای تاک له ههلس و کهوت کردن له ههلوسته جوراو جورهکان .</p>	<p>سایکۆلۆژیای فیربوون " -فیربوون و ههندیک له چه مکه سه رهکیهکانی فیربوون و فیر کردن - راقه کردنی پیناسهی فیربوون " مه رجهکانی فیربوون " پیوانهی فیربوون " خاسیه تهکانی فیربوون ،کاریگه ری هۆکارهکانی فیربوون ،سروشتی کرداری فیربوون " سوودی فیربوون به دوا گهران "فیرکردن " تیۆرهکانی فیربوون " ئامانجهکانی تیۆری فیربوون " گرفته سه رهکیهکانی تیۆری فیربوون " رافه کردنی تیۆرهکانی فیربوون " چه مکی وروژینه ره وهلامدانه وه " چه مکی پاداشت " "مه رجهکانی پاداشت " تیۆری رهفتاری " تیۆری معرفی " تیۆری بنائی</p>	<p>٢٥</p>
<p>قوتابخانهی رهفتاری : یکیکه له قوتابخانه هه ره به ناوبانگهکانی دهرونزانی ، دامه زینهری زانا جون واتسۆن که بایهخی به دروست بوونی رهفتار داوه وه رافهی رهفتاری مرۆف کردوه پالپشت به شارهزا وهرگیراوهکانی له ژیا نی خۆیدا .</p>	<p>قوتابخانهی رهفتاری : گرنگترین زانایانی قوتابخانهی رهفتاری ((ئیطان بتروفیتش باظلووظ ((-تاقیکردنه وهی بافلووظ ، یاساکانی فیربوون لای -سووده ئهروه ردهیهکان یان ثراکتیزه کردنی ئهروه ردهیهی تاقیکردنه وهی باظلووظ -ره خنهکانی تیۆری بافلووظ</p>	<p>٣٥</p>
	<p>-ثورندایک (1874_1949)</p>	<p>٤٥</p>

	<p>تيۆرى ئورندايك (هەولدان وهەله كردن)</p> <ul style="list-style-type: none"> - تاقىكردنە وهەكانى لەسەر بشيپە - ياساكانى تيۆرى ئورندايك - جۆرهكانى زيرەكى لاي ئورندايك - سووودە ئەرودەردەيەكان يان ئراكتىزەكردنى ئەرودەردەيى تاقىكردنەوۆى تيۆرى ئورندايك - رەخنەكانى تيۆرى ئورندايك - هەلسەنگاندنى تيۆرى ئورندايك 	
	<p>تيۆرى واطسن (جون برودس)،</p> <ul style="list-style-type: none"> - گريمانى تيۆرى واطسن لەسەر بىرکردنەوه. - بۆچونەكانى واطسن بۆ هەلچوون و وغريزه . - گرنگترين ئاراستەكانى واطسن - - ياساكانى واطسن لە فيربوون - بنەماكانى پەرودەردەيى - پراكتىزە كردنى پەرودەردەيى تيۆرى واطسن - كەم و كورتىهەكانى رەفتارى واطسن 	<p>هە</p>
	<p>(ادوين جاثرى) تيۆرى فيربوونى هاوپەيوەست بوون .</p> <ul style="list-style-type: none"> - چەمكە سەرەكەكانى تيۆرى فيربوونى هاوپەيوەست بوون - تاقىكردنە وهەكانى جاثرى - لايەنە باشەكانى تيۆرى جاثرى - كەم و كورتىهەكانى تيۆرى جاثرى - ئەو رەخنەنەكانى ئاراستەى تيۆرى جاثرى كرا . - گريمانە سەرەكەكانى فيربوون لە تيۆرى جاثرى 	<p>٦هـ</p>

	<p>- سووده پهروهرددهيكان يان پراكتيزه كردنى تيؤرى جاثري پهروهرددهي</p>	
	<p>تيؤرى سكينه ر : 1904 – 1989</p> <p>- فيربوونى كردارى (سكينه ر) - فيربوونى پرؤگرامكراو له لايه ن سكينه ر - تاقيكردنه وه كانى سكينه ر - ياساكانى فيربوون لاي سكينه ر 1- ياساى كوژانه وه 2- ياساى جياكارى 3- ياساى جياواز 4- پالنه ره كان - چه مكه سه ره كيه كانى تيؤرى سكينه ر : يه كه م / رهفتارى وه لامدانه وه وه رهفتارى كردارى دووه م / مه رجه كانى كه ردارى سييه م / پاداشت - شيوازه كانى پاداشت . پراكتيزه كردنى پهروهرددهي تيؤرى سكينه ر له بوارى پهروهردده .</p>	<p>هـ ٧</p>
	<p>تيؤرى جشطلت ، مه به ست له تيؤرى الجشطلت چيه ؟ ماكس فريتمر ، چه مكى تيؤرى جشطلت، گرمانه سه ره كيه كانى تيؤرى جشطلت، تاقيكردنه وه كانى فريتمر، تاقيكردنه وه كانى كوهرل "چه مكى بيرتيؤرى (الاستبصار) لاي كوهرل، خاسيه ته كانى فيربوون به ريگه ي بيرتيؤرى ، ئه وه هؤكاره كانى كه كارى گه رى هه يه له سه ر بيرتيؤرى</p>	<p>هـ ٨</p>

	<p>بیرو بۆچونه کانی کۆفکا، خاسیه ته کانی قوتا بخانه ی جشطلت، پراکتیزه کردنه په روه رده ییبه کانی تیوری الجشطلت -ئه و ره خنانه ی که ئاراسته ی تیوری الجشطلت کراوه .</p>	
	<p>تیوری فیروون به هیماکانی پیشه یی (نظرية التعلم بالعلامات الوظيفية)، ادوارد تولمان</p> <ul style="list-style-type: none"> - چه مکی تیوری تولمان - تاقیکردنه وه کانی تولمان ، - پراکتیزه په روه رده ییبه کانی تیوری تولمان . - ئه و ره خنانه ی که ئاراسته ی تیوری تولمان کراوه . 	۹هـ بور
	<p>تیوری ریکخراوه کانی پیشکه وتوو دیفید اوزبل (نظرية المنظمات المتقدمة لديفيد اوزبل)</p> <ul style="list-style-type: none"> - گرمانه کانی تیوری اوزبل - چه مکه سه ره کیه کانی تیوری اوزبل - ئه رکی ریکخراوه کانی پیشکه وتوو، - خشته ی چه مکه کان ، - گرنگی خشته ی چه مکه کان - جیاوازی نیوان خشته ی چه مکه کان و خشته ی عقلی 	۱۰هـ
	<p>تیوری پاداشت کلارک هل نظرية الحافز کلارک هل ،</p> <ul style="list-style-type: none"> - گرمانه سه ره کیه کانی تیوری 	۱۱هـ

	<ul style="list-style-type: none"> - كلاك هل المفاهيم الاساسية - بنه ماى تيؤرى كلارك هل - منهجيهى تيؤرهى كلارك هل - ئه و ره خانانهى كه ئاراستهى - تيؤرى كلارك هل كراوه . 	
	<p>تيؤرى كؤمه لايه تي ميژووى (النظرية الاجتماعية التاريخية)، تيؤرى فيجوتسكى</p> <ul style="list-style-type: none"> - چه مكى تيؤرى فيجوتسكى - گريمانه سه ره كيه كانى تيؤرى فيجوتسكى - زمان لاي فيجوتسكى اللغة - فيربوون لاي فيجوتسكى - دروست بوونى چه مكه كان - قؤناغه كانى دروست بوونى چه مكه كان - پراكتيزه په روه رده ييه كانى تيؤره كه - ئه و ره خانانهى كه ئاراستهى - تيؤرى فيجوتسكى كراوه 	<p>۱۲۵</p>
	<p>تيؤرى فيربوونى كؤمه لايه تي (البرت باندؤرا) نظرية التعلم الاجتماعي لالبرت باندورا ،</p> <ul style="list-style-type: none"> - چه مكه سه ره كيه كانى تيؤرى باندؤرا - گريمانه كانى تيؤرى باندؤرا - ئه و هؤكارانهى كه كاريگه رى هه يه له سه ر تيؤرى فيربوون له ريگه ي سه رنجدان - تاقى كردنه وه كانى البرت باندؤرا - ره هه نده كانى تيؤرى باندؤرا 	<p>۱۳۵</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - پراكتيزه پەروەردەبەھىيەكانى تيۇرى باندۇرا - ئەو رەخنانەى كە ئاراستەى تيۇرى باندۇرا كراوہ 	
	<p style="text-align: center;">تيۇرى رۇبرت جانيه</p> <ul style="list-style-type: none"> - پيشەكى تيۇرى جانيه - ئەو ھۆكارانەى كە كاريگەرى ھەيە لەسەر كىردارى فېربوون أ-ناوہكى ب-دەرەكى - جۆرەكانى فېربوون عند جانيه - (قوچكەى فېركارى جانيه) - دەرھاويشتەكانى فېربوون لاى جانيه - نۆ كىردارەكانى جانيه 	۱۴ھ
	<p>تاقىكردنەوہى كۆتايى سېمستەرى</p> <p style="text-align: right;">يەكەم</p>	۱۵ھ